

Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

Педагогикалық сериясы
1997 жылдан бастап шығады

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

Педагогическая серия
Издается с 1997 года

ISSN 2710-2661

№ 4 (2020)

Павлодар

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ03VPYU00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

Бас редакторы – главный редактор

Бегентаев М. М.

д.э.н., профессор

Заместитель главного редактора

Ответственный секретарь

Пфейфер Н. Э., *д.п.н., профессор*

Нургалиева М. Е., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Абибуллаева А.,

д.п.н., профессор

Бурдина Е. И.,

д.п.н., профессор

Жумагаева Е.,

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Россия)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Белоруссия)

Мирза Н. В.,

д.п.н., профессор

Донцов А. С.,

доктор PhD

Шокубаева З. Ж.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

<https://doi.org/10.48081/CLDW2173>**Ю. Н. Камалов, Ф. А. Курабаева, П. Н. Балташева**

М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті,
Қазақстан Республикасы, Шымкент қ.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ НЕГІЗІНДЕГІ КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІ

Мақалада авторлар Көркем еңбек пәнінің маңызын, оның даму тарихын және қазіргі күйжайын қарастырған. Көркем еңбек пәні оқушылардың шығармашылықпен жұмыс жасап, дағдыларын дамытып, қалыптастыру үшін қажет және де оқушыларға қол еңбегін үйрету арқылы, қол құралдармен жұмыс жасау барысында олардың пәнге деген қызығушылықтарын, шығармашылық еңбекке деген сүйіспеншілігін, эстетикалық тәрбиесін, дағдыларын қалыптастыру маңыздылығына сипаттама берілген. Мақалада жаңартылған білім беру мазмұны, оның міндеті, жүзеге асыруға дайындау барысы, болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерін конструкциялау мен модельдеу, конструкторлық-технологиялық іс-әрекетке кәсіби даярлығы мазмұнын жетілдірудің маңызды тұжырымдамалық бағыты қарастырылған. Сонымен қоса, бағыттың жүзеге асуын ғалымдар конструкторлық-технологиялық іс-әрекетті жобалау саласындағы болашақ мамандардың шығармашылық даярлығымен, кәсіби даярлықтың мазмұны мен мақсатты бағыттылығын анықтайтын сыртқы факторлардың бірі – болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерін интеллектуалдық және пәндік-түрлендіргіш (жобалық) іс-әрекет бірлігін жүзеге асыратын қазіргі жасампаз еңбек түрлеріне белсенді араласуға алғышарттары қарастырылған.

Болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерін кәсіби даярлықтың мазмұны мен мақсатты бағыттылығын анықтайтын сыртқы факторлардың бірі – болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерін интеллектуалдық және пәндік-түрлендіргіш (жобалық) іс-әрекет бірлігін жүзеге асыратын қазіргі жасампаз еңбек түрлеріне белсенді араласуға алғышарттары қарастырылған.

Кілтті сөздер: көркем еңбек, білім беру, жаңартылған білім беру мазмұны, қол өнер, дизайн, шығармашылық, технология, оқу

бағдарламасы, үй мәдениеті, сәндік-қолданбалы өнер, мәдениет, өнер, шеберлік, көркемдік талғам, эстетикалық тәрбие.

Кіріспе

Мемлекет басшысының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында: «Күллі жер жүзі біздің көз алдымызда өзгеруде. Әлемде бағыты әлі бұлыңғыр, жаңа тарихи кезең басталды. Күн санап өзгеріп жатқан дүбірлі дүниеде сана-сезіміміз бен дүниетанымымызға әбден сіңіп қалған таптаурын қағидалардан арылмасақ, көш басындағы елдермен тереземізді теңеп, иық түйістіру мүмкін емес. Өзгеру үшін өзімізді мықтап қолға алып, заман ағымына икемделу арқылы жаңа дәуірдің жағымды жақтарын бойға сіңіруіміз керек... Әжептәуір жаңғырған қоғамның өзінің тамыры тарихының тереңінен бастау алатын рухани коды болады. Жаңа тұрпатты жаңғырудың ең басты шарты – сол ұлттық кодынды сақтай білу» – делінген [1].

Бүгінгі таңда халықтың дәстүрлі өнерін жандандыруға, тәрбие мүмкіндіктерін пайдалануға көп көңіл бөлінеді. Тәуелсіз мемлекеттің болашағы ұрпақтардың рухани байлығы мен мәдениетіне, саналы ұлттық ойлауы мен біліміне, іскерлігі мен кәсіби шеберлігіне байланысты.

Зерттеудің нысаны: көркем еңбек пәні

Зерттеудің пәні: оқытудың жаңартылған білім беру мазмұны

Мақсаты: Көркем еңбек пәнінде ұлттық тәрбиелік мәні көптеген ғылыми және педагогикалық еңбектерге негізделген жалпы білім беретін мектептердің оқу үдерісінде халықтық қолданбалы өнер дәстүрлерін оқушылардың дүниетанымдық қабілеттерін, шығармашылық қызметін, іскерліктері мен қызығушылықтарын қалыптастыру кезеңдерін қарастыру қажеттігі.

Міндеттері:

– жаңартылған білім беру мазмұны негізіндегі көркем еңбек пәнінің қажеттілігін анықтау;

– оқушыларды ұлттық өнерге баулуды, оларды өз халқының рухани мұрасына, оның ұлттық мәдениетіне, ұлттық өнердің салт-дәстүрлеріне баулу.

Зерттеудің әдістері мен нәтижесі

Жалпы білім беретін мектептердің оқу үдерісінде халықтық қолданбалы өнер дәстүрлерін пайдалануға негізделе отырып, ұлттық тәрбиелік мәні көптеген ғылыми және педагогикалық еңбектерге негізделген, ғалымдар мен педагогтар Б. Әлмұхамбетов, Ж. Балкенов, А. Камаков, О. Сатқанов және т. б. оқушылардың дүниетанымдық қабілеттерін, шығармашылық

қызметінің нысандары мен әдістерін, іскерліктері мен қызығушылықтарын қалыптастыру кезеңдерін егжей-тегжейлі қарастырған [2].

Жоғары оқу орындарының ғылыми әдебиеттері мен бағдарламаларын, қолөнер мамандықтарын және тәжірибелі педагог-мамандардың пікірлерін талдау бұл проблеманың соңына дейін әзірленбегенін көрсетеді. Мұндай жағдай оқушыларды ұлттық өнерге баулуды, оларды өз халқының рухани мұрасына, оның ұлттық мәдениетіне, ұлттық өнердің салт-дәстүрлеріне баулуды талап етеді.

Осыған байланысты қазіргі заманғы білім берудің өзекті міндеті-көркем жұмыс сабақтарында материалдарды қолмен өңдеу процесінде студенттердің дағдыларын қалыптастыру және дамыту, шығармашылық қызметке дайындық.

Осыған байланысты мектепте «көркем еңбек» пәні ерекше орын алады. Өйткені, бұл сабақта студенттер шығармашылықпен жұмыс істейді, өз дағдыларын дамытады және қалыптастырады [3].

Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын, шығармашылыққа деген сүйіспеншілігін, эстетикалық тәрбиені, қол еңбегін оқыту арқылы қол құралдарымен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру әр мұғалімнің кәсіби міндеті болып табылады.

Қазіргі уақытта көркем еңбек пәні бойынша педагогикалық мамандарды кәсіби даярлаудың жүйесі нәтижелі бір жолға қойылмаған. Дегенімен, жаңартылған білім беру мазмұнында көркем еңбек пәні кіріктіріліп оқытылып жатыр. Бейнелеу өнері және сызу, технология пәндерін оқытатын жан жақты кәсіби дайындықтан өткен мамандар қажет. Осыған байланысты, болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерін кәсіби даярлау қажеттілігі және оны жүйелі жүзеге асырудың теориялық-әдіснамалық тұрғыдан жеткілікті деңгейде негізделмеуі, болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерін жаңартылған білім мазмұны негізінде кәсіби даярлаудың мүмкіндіктері мен оларды пайдалануға байланысты әдістеменің жеткіліксіздігі, болашақ көркем еңбек пәні мұғалімдерін кәсіби даярлаудың, мұғалім мен оқушылардың жаңартылған білім мазмұны негізінде әдістемелік тұрғыдан кешенді қамтамасыз ету мәселелері туындауда.

Интеграция дегеніміз – (латын тілінен *integratio*) – қалпына келтіру, толықтыру, ал (*integer*) – толық, бүтін деген ұғымды білдіреді және де жеке дифференциалданған бөліктердің атқаратын жүйесін, ғылымдағы байланысты, яғни пәндердің бір-біріне жақындығын, ұқсастығын білдіреді [4].

Демек, көркем еңбек пәні деп бейнелеу өнері және технология пәндерін біріктіріп, тұтас бір пән ретінде қабылдануда. Себебі, технология пәнінде қандай да бір тақырыпты таңдасақ, оның алдымен суретін, бейнесін

саламыз, атап айтатын болсақ, кез келген бұйымды жасап шығару керек болса, ең алдымен елестетеміз оны, не болмаса суретіне қарап орындаймыз. Сонымен қоса, көркем еңбек пәні қолдың сенсорлық қозғалысы және қолдың буындары үшін өте маңызды. Көркем еңбек пәнінде қандай да бір бұйымды жасап шығару үшін міндетті түрде оның көркемдік жағын қарастырамыз, оның сырт-пішініне, әдемілігіне, әрбір бөлшектерінің құрылысына, сипатына мән береміз. Көркем еңбек пәнінің оқушылардың технологиялық мәдениетін, техникалық-технологиялық құзыреттіліктерін, еңбекке баулу, кәсіби өзін-өзі анықтау, жүзеге асыру және шығармашылықтарын дамытуда рөлі айрықша депайтуға болады [5].

Көркем еңбек пәнінде оқушылар көркем материалдарды меңгеріп, еңбек әрекетінің және бейнелеу өнерінің технологиясын үйренеді. Олар оны зерттей отырып, бұйымның қасиеті мен сапасын анықтай алады. Сонымен қатар, өзінің қоршаған ортасын жан-жақты зерттей отырып, түрлі суреттер салып, оның құрылысын құрастырады немесе оның бейнесін мүсіндей отырып, дайын бұйым шығарады. Және де олардың назарын қоршаған ортадағы адамдардың кәсібіне, мысалы, суретшілерге қажетті іскерліктер: өмірді суретші көзімен көре білу, әрбір көрген затты көңілмен қабылдау, адамның ісіне, табиғаттың әсемдігін түсіне білуді үйрету. Осыған байланысты әрбір педагог оқушылардың көркемдік-эстетикалық тәрбиесінде тарихи-мәдени мұраны, оның ішінде халықтың сәндік-қолданбалы өнерін мақсатты түрде пайдалана білуі тиіс. Өйткені, формасы мен мазмұны бойынша түсінікті сәндік-қолданбалы өнер оларда сұлулық сезімін дамытуға күші бар. Бұл оқушыларға туған және басқа халықтардың ұлттық мәдениетін игеруге, барлық дәуірлердің шығармашылығы үшін сұлулық пен шеберлік идеясын қалыптастыруға көмектеседі [6].

Қорытынды

Сайып келгенде, көркем еңбек пәнінде оқушылар бойында мәдени құндылықтарды қалыптастыру үшін біздер ағашты ұлттық элементтері бар бұйымдар дайындау үдерісінде кең түрде қолдануымыз және мектепте оқу – тәрбие үдерісінде тиімді пайдалана алатын кәсіби мамандар қажет [7].

Сәндік-қолданбалы өнердің бағыттарын, композициялық құрылысын, шикізат объектілерінің типін, сәндік сұлулығын көрнекі көрсететін және дәлелдейтін өнер туындылары, қолдан жасалған бұйымдар, заттардың өздері туралы мәдени мұраны, сәндік-қолданбалы, көркем-эстетикалық білімді дамыту. Өнер объектілерінің эстетикалық сұлулығына және олардың үйлесімдеріне-күнделікті өмірде практикалық қолдану саласының формасына, түріне, композициялық экспрессивтілігіне және ажырамас тұтастығына ғылыми-теориялық зерттеу жүргізу қажет [8].

Осындай көлемді, ауқымды мәселелердің, өнер мұраларының тек қана үй тұрмысына, шаруашылық қажетіне, адамның тәжірибелік пайдасына, ғана керек деп қана қараудың қате түсінік, тарөрістілік, шешімін таппаған ой. Оның себебі, қол өнер заттарының өмірде тұрмыста қолданудан басқа да, эстетикалық әсемдік сипаты, көркемдік бейнелері, туынды образдарының көрерменге тұтынушыға шынайы беретін әсері айғақ [9].

Бұның бәрін ғылыми тұрғыдан дәлелдеу, ажырату біздің ғалымдардың, өнер теориясының тарихын зертеушілерінің, практикалық тәжірибе негізінде суретші-шебер мамандарының үлесі болып табылады [10].

Қазіргі уақытта қолданбалы өнердің сан алуан түрлерін қолдана отырып, түрлі бұйым дайындау арқылы білім алушылардың көркемдік талғамын, шығармашылық қабілеттерін, ақыл-ой дамуын, тәзімділігін, ұқыптылығын т.б. тұлғалық сезімдік қасиеттерін дамытуға болады.

Яғни, көркем еңбек сабақтарында көркемдік материалдарды қолдану қазақ халқының қолөнер саласындағы таптырмас құрал болып табылады.

Пайдаланған деректер тізімі

1 **Назарбаев, Н.Ә.** Қазақстанның үшінші жаңғыруы : жаһандық бәсекеге қабілеттілік // Қазақстан халқына Жолдауы – Астана : Ақорда, 2017.

2 Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 23 тамыздағы № 1080 (РК МЖМС 1.4.002-2012) қаулысымен бекітілген Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген;

3 Көркем еңбек (Визуалды өнер және технология). Орта білім беру мазмұнын жаңарту аясында негізгі орта білім беру деңгейінің 5–9 сыныбына арналған оқу бағдарламасы – Астана, 2016. – 111 б.

4 Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2016 жылғы 23 тамыздағы № 1080 (РК МЖМС 1.4.002-2012) қаулысымен бекітілген Орта білім берудің (бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру) мемлекеттік жалпыға міндетті стандартына сәйкес әзірленген.

5 **Садықов, Т. С., Әбілқасымова, А. Е.** Жоғары мектепте оқытудың дидактикалық негіздері: оқу құралы. – Алматы : Ғылым, 2003. – 187 б.

6 Суретшілер табиғатпен сырласуды қойды. //Алаш айнасы : Республикалық қоғамдық-саяси ақпараттық газет. – 2009, 21 сәуір.

7 **Әбиев, Ж.** Еңбек тәрбиесінің педагогикалық негіздері. – Алматы : Рауан, 2007. – 166 б.

8 **Камалов, Ю. Н., Балташева, П. Н.** Көркем еңбек пәнінде оқушылардың шығармашылығын дамыту. ҚР қол өнер саласының қас шебері

Б. Симованың «Өмірім – өнерім» атты аймақтық ғылыми практикалық конференциясының материалдары. – Шымкент, 2018.

9 **Жолдасбекова, С. А.** Еңбек технологиясы және кәсіпкерлік мұғалімін кәсіби даярлау : Монография / С. А. Жолдасбекова. – Алматы : Әрекет-Print, 2008. – 330 б.

10 **Жолдасбаева, С. А.** Қазақстан Республикасы жалпы орта білім беретін мектеп оқушыларының көркем шығармашылығын дамыту // Мектептегі технология. – № 6. – 2009. – Б. 15–18.

References

1 **Nazarbaev, N. A.** Tret'ya modernizatsiya Kazakhstana: global'naya konkurentosposobnost' // Poslaniye narodu Kazakhstana [The third modernization of Kazakhstan : global competitiveness // Message to the people of Kazakhstan]. – Astana : Akorda, 2017.

2 Gosudarstvennyy obshcheobyazatel'nyy standart srednego obrazovaniya (nachal'nogo, osnovnogo srednego, obshchego srednego obrazovaniya), utverzhdenyy Postanovleniyem Pravitel'stva Respubliki Kazakhstan ot 23 avgusta 2016 goda № 1080 (GOSO RK 1.4.002-2012) [State compulsory standard of secondary education (primary, basic secondary, general secondary education), approved by the Decree of the Government of the Republic of Kazakhstan dated August 23, 2016 No. 1080 (GOSO RK 1.4.002–2012)]

3 Khudozhestvennyy trud (vizual'noye iskusstvo i tekhnologiya). Uchebnaya programma dlya 5–9 klassov urovnya osnovnogo srednego obrazovaniya v ramkakh obnovlennogo soderzhaniya srednego obrazovaniya [Artistic work (visual art and technology). Curriculum for grades 5-9 of basic secondary education within the updated content of secondary education]. – Astana, 2016. – 111 p.

4 Zakon Respubliki Kazakhstan «Ob obrazovanii» // Uchitel' Kazakhstana [Law of the Republic of Kazakhstan «On Education» // Teacher of Kazakhstan]. 2007. – № 2.

5 **Sadykov, T. S., Abylkasymova, A. E.** Didakticheskiye osnovy obucheniya v vysshey shkole : Uchebnoye posobiye [Didactic basics of higher education : Teaching aid] [Text]. – Almaty : Gylym, 2003. – 187 p.

6 Khudozhniki perestali obshcheniye s prirodoy. // Alash aynasy : Respublikanskaya obshchestvenno-politicheskaya informatsionnaya gazeta [Artists stopped communicating with nature // Alash Aynasy : Republican social-political information newspaper]. – 2009, April 21st.

7 **Abiev, G.** Pedagogicheskiye osnovy trudovogo vospitaniya [Pedagogical foundations of labor education] [Text]. [Electronic resource]. – Almaty : Rauan, 2007. – 166 p.

8 **Kamalov, Yu. N., Baltasheva, P. N.** Development of students' creativity in the subject of artistic work [In Materials of the regional scientific and practical conference by the master of Applied Arts of the Republic of Kazakhstan B. Simova]. – Shymkent, 2018.

9 **Zholdasbekova, S. A.** Professional training of a teacher of Labor technology and entrepreneurship : Monograph. – Almaty : Action-Print, 2008. – 330 p.

10 **Zholdasbayeva, S. A.** Development of artistic creativity of students of general secondary schools of the Republic of Kazakhstan // [In Technology at school]. – No. 6. – 2009. – P. 15–18.

Материал 15.12.20 баспаға түсті.

Ю. Н. Камалов, Ф. А. Курабаева, П. Н. Балташева

Художественный труд в рамках обновленного содержания образования

Южно-Казахстанский государственный университет имени М. Ауэзова,

Республика Казахстан, г. Шымкент.

Материал поступил в редакцию 15.12.20.

Y. Kamalov, F. Kurabaeva, P. Baltasheva

Artistic work within the framework of the updated educational content

M. Auezov South Kazakhstan State University,

Republic of Kazakhstan, Shymkent.

Material received on 15.12.20.

В статье рассматривается цель обновленной образовательной программы «Художественный труд», содержание и средства обучения, методическое обеспечение образовательной программы «Художественный труд», а также подготовка кадров к предмету художественный труд в соответствии современным образовательным технологиям, развитие творческих способностей учеников на уроке художественный труд. А также в статье рассматривается интеграция предметов технология и изобразительное искусство и черчение в единый предмет «Художественный труд». В статье рассматриваются важнейшие концептуальные направления совершенствования содержания обновленного содержания образования, его задачи, курс подготовки

к реализации, проектирование и моделирование будущего учителя художественного творчества, профессиональная подготовка к проектно-технологической деятельности. В то же время реализация данного направления обусловлена творческой подготовкой будущих специалистов в области проектно-технологической деятельности ученых, одним из внешних факторов, определяющих содержание и цель профессиональной подготовки, - предпосылками активного участия будущих учителей художественного творчества в современных творческих видах деятельности, реализующих единство интеллектуальной и предметно-преобразующей (проектной) деятельности. Одним из внешних факторов, определяющих содержание и целевую направленность профессиональной подготовки будущих учителей художественного творчества, являются предпосылки активного участия будущих учителей художественного творчества в современных творческих видах деятельности, реализующих единство интеллектуальной и предметно – преобразующей (проектной) деятельности.

Ключевые слова: художественный труд, программа обновленного образования, визуальное искусство, творчество, дизайн, технология, учебная программа, культура дома, декоративно-прикладное искусство, культура, профессионализм, художественный вкус, эстетическое воспитание.

The article discusses the purpose of the updated educational program «Art labor», the content and means of training, methodological support of the educational program «Art labor», as well as training for the subject of art work. The article considers the integration of objects technology and visual arts and drawing into a single object «Art work», as in the subject of technology, if we choose a topic or product, we first draw it mentally in the head, represent it or perform it on the finished drawing, sketch.

Also, the article discusses the acquaintance of students with the spiritual values of their people, their national culture by customs and national traditions of art, teaching methods of national art, as well as the life of the Kazakh people, economy, in the craft industry the importance of making wood products with elements of Kazakh national culture. At the same time, the article examines the content of the visual art section, the content of the decorative arts and crafts section, the content of the design and technology section, the content of the culture section at home, the content section of the food culture, the development and analysis of

students' skills using artistic methods of art and design, the acquisition of experience using information -communicative technologies in educational activities, the development of critical thinking and creative abilities of students. The article considers the integration of objects technology and visual arts and drawing into a single object «Artwork», as in the subject of technology, if we choose a topic or product, we first draw it mentally in the head, represent it or perform it on the finished drawing, sketch.

Keywords: art labor, the program of updated education, visual art, creation, design, technology, educational programme, house culture arts and crafts, culture, professionalism, artistic taste, aesthetic education.

Теруге 29.12.2020 ж. жіберілді. Басуға 11.01.2021 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

2,93 Мб RAM

Шартты баспа табағы 38,0.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исакова

Корректорлар: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3720

Сдано в набор 29.12.2020 г. Подписано в печать 11.01.2021 г.

Электронное издание

2,93 Мб RAM

Усл.п.л. 38,0. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3720

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

www.vestnik.tou.edu.kz